

POBL VREIZH

3^L

GWENGOLO 1978
NIV. 104

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

5* listennad

Aldrig Russon, La Chapelle/Erdre	20,00 L
Paol Person, Brest	20,00 L
J.P. Fichen, Roudoualeg	20,00 L
C. Pellen, Clichy (92)	20,00 L
R.B., An Uhelgoad	11,00 L
M.G., An Uhelgoad	5,00 L
Y.S. Karadeg, An Havr (76) ..	20,00 L
M.R., Ar Gelveneg	20,00 L
M.G., Roazon	61,00 L
Kellig Loer-Su (44)	15,00 L
J.P. Kerjean, Brest	10,00 L
G.M., Perros	20,00 L
Y.V. Montreer, Logivi	20,00 L
P. Dorval, An Arvor	20,00 L
G. Tanguy, Kerhor	20,00 L
M.M., Plourin-Dreger	20,00 L
E. Person, Marly-le-Roué (78)	20,00 L
B. Kloareg ha M. Ollivier, Kastell-Paol	270,00 L
	612,00 L
Diar al listennadoù arall	1440,50 L
	2052,50 L

MEL BREIZH MIEL DE BRETAGNE

Gwenaneg ar Stêr Il
Le Rucher de l'Ille

Lakaet eo bet ar mel
er podoù gant ar gwenaner
e hunan
mis en pot par l'apiculteur

Andrew SALAUN

bourk BETTON — Tél. (99)30.62.59
ha : 1, rue du Vau ST Germain
ROAZON-RENNES

UNAN ALL...

175 den muioc'h en em gav heb labour e Kemper : serret e vo ar **Galva**, un usin mekanikoù boued-loened ha liwañ-houarnaj, evel ma lavar he hanw.

E memes mod gis CMC eo aet d'an traoñ ar **Galva** : ar c'hoñkur-rañs bemdez startoc'h, ur mestr divalaw, e soñj lakaad arc'hant a-gostez ewitañ e hunan, e-lec'h renkañ e usin pe klask marc'hajoù en diavaes.

Ma chom ekonomiezh ar vro en he sav, ez eo dre berzh al labour-douar, ewid al lodenn vrassañ ; pa weler usinoù evel ar **Galva** o vont d'an traoñ, ez eo fall tre : en dañjer bras da vezañ torret ema ekonomiezh ar vro.

E-kehid ha ma oa ar **Galva** o serriñ, e oa ar journalioù oc'h ober kalz reus gant **Gouelioù Meur Kernew** (ne oant ket dewezhioù gouel ewid micherourien **Galva...**), pe o skrivañ e oa bet trist awalc'h **Gouelioù Kernew** er bloaz-mañ. N'eo ket possuhl mui klosañ kudennoù al labourerien gant trous goullo ar folklor.

L. Klec'h

Gouzoud a raemp e vefemp bet digollet ar mis-mañ ! 18 a dud o deus digoret o fort-moneiz (8 ar mis all). 319,50 L e-barzh plad ar gest mis so, 612,00 an taol-mañ ! Braw ! Deuet eo an digoll a oamp o c'hortos. E gwirionez, ezomm bras hon eus eus ho arc'hant, lennerion ha komanterion ger : bez 'zo bet adarre (e Mezheven) ur c'hresk all war bris ar moullañ. En tu all da 5000,00 L e sav bremañ kement niverenn zo eus Pobl Vreizh ! Diegi bras hon eus koulskoude o kreskiñ adarre pris ar c'homanant hag heni an niverennoù unan hag unan. Daoust ma welomp pris ar c'helaouennoù brezhoneg all : ar pezh-c'hoari Danjerus ? Tamm ebed ! (niv. 14 Brud Newez), 36 pajennad anezañ, a vez gwerzhet 12,00 L an tamm, hag en diavaes eus ar golo ma kaver un dressadenn warnañ, n'eus foto all ebed. Dre vras e talvez diw bajenn b/Pobl Vreizh peder v B.N. D'ar pris ma vez gwerzhet ar pezh-c'hoari-se, e tlefemp ni gwezhañ Pobl Vreizh 8 pe 9 L an tamm ! Setu n'eo ket ker Pobl Vreizh. Ma c'hellomp padoud gant ur pris ken « dister », ez eo a-drugarez d'hon madoberourion : trugarez vras dezo eta. Trugarez d'an heni a ro nebeud, peogwir ne c'hell ket roiñ muioc'h, trugarez d'ar re a ro kalz, peogwir e c'hellont henn ober. Trugarez d'an heni en deus roet 5 L, trugarez d'ar re a zo aet betek 270 L.

Lennierion ha komanterion ger, ar re ahanoc'h n'emaint ket o vewañ diwar ar SMIC, ar re ahanoc'h n'int ket studierion, soudarded pe tud dilabour, lakit hardizh ho komanant da 50 L d'an nebeutañ, hag ouzhpenn mar gellit. Bez e c'hellimp evelse, a-drugarez d'ho prokusted, chom heb lakaad kresk war gomanant Pobl Vreizh. Hag e c'hello ar re berr an arc'hant gante komanant d'ur pris na vo ket un harz ewite.

POBL VREIZH

BRETAGNE

MARABOUT
FLASH
actualité

Breizh
Une nouvelle
prise de
conscience

Diaes eo lakaad kemend-all a draoù en ul levr ken bihan : 125 p. Ma ! Deuet eo hon kamarad Fañch Olivier a-benn d'henn ober. Ul levrig a-boues bras, isel a bris : 7 L an tamm. Kavet e vez da bremañ e ti an UDB 18, rue A.-Kervern Brest, hag e meur a lec'h all.

SON AR PATATES

Bloawezhioù 'vez, evel e 1976, e vez ker spontus al legumaj hag ne vez klewet na bramm na klemmadenn digant ar venajerien. Koulskoude n'eo ket bet heñvel ar jeu gante ar bloaz-mañ, e fin Mezheven, pa gouezas pris ar c'hilo patates da 50 sañt. Neuse e voe klewet, war an ton anavezet, « son ar patates ». Droug enne, a-daol trumm o deus ar venajerien stlabezet o froduksion war heñchoù kamm-digamm Bro-Dreger. Tàer int bet a-wechoù memes, rag gouzoud a reont ez eo evelse e pleg ordin' gouarnamant gwan ar Frañs. Ha goùd ar oar hemañ ez eo ar venajerien-se, darn aneze, voterien vad. Red e vez reiñ kouignoù deze gwech ha gwech all !

Ar wallamzer eo, eveljust, he deus lakaet pris ar patates da gouezañ. Pitoaiabl eo bet ar gouañv hag an newez-amzer... Diwezad eo bet hadet ar patates a-wechoù hag e plassoù zo ez int bet rostet gant ar rew gwenn. Goustadig o deus kresket neuse hag ez eo arruet diwezad ar « patates abred » war ar marc'had.

Ouzhpenn-se ez eo stard ar c'honkurañs e-barzh ar Marc'had Komun. Alies e vez marc'had-matoc'h lejumajoù Italia. Padoud a ray an traoù-se kehid ha ma vo disheñvel stad al labourerien en Europa.

Importiñ patates deus Bulgaria ha Gress zo bet gwraet gant an Alamagn hag ar Beljik, hag an diw vro-hont n'emaint ket c'hoazh e-barzh ar M.K. Da betra e servij hemañ neuse, ma ne vez ket gwraet koñvers da gentañ toud gant ar

broioù a zo ennañ ? Ha n'eo ket achu c'hoazh gant ar c'hoari-mañ, pa zo kaos, sañset, da lakaad Spagn, Gress ha Portugal da zont e-barzh ar M.K...

A-barzh nemeur ez ay Giscard da gaoseal diwarbenn an afer-se gant produktourien kreistez ar Frañs. N'omp ket souezhet o weled n'eus bet hanw ebed gantañ da bediñ ar Vretoned da gemer perzh er gaoseadenn-se...

Martese ez eo mad ledannaad ar M.K., mes pas e forzh petore pris ! N'eo ket er stumm-se eo e vo lakaet re yaouank ar vro da chom da labourad ab douar. Sammet gant an z'le, ez eo kondaonet menajerien Bro-Dreger da broduiñ muioc'h-mui.

C'hoant o deus da gaoud un digoll diouzh al labour a reont. Kasset 'vefont d'an douar ma ne vez ket urzhiet en e bezh produksion an Egsagon. Martese ema ase pal gouarnamant Paris : ober plass en hon bro ewid an arme, an douristed hag ar sañtralou nukleer.

Ma ne vez ket dalc'het kont eus interest broioù ha pobloù bihan an Europ, m'eus aon emaint o vont d'ober o zalarou. Tremen poent eo deze sevel o mouezh, kemer o aferioù int-i o hunan, ha nompas gortos ordin' an aluson digant Aotronez Paris.

Klewet 'vo c'hoazh « son ar patates »...

D. Giraudon

KOZH KAOSIOÙ AN

AOTROU BONNEVILLE

E mis Gouere ez eo bet deuet da Werliskin an Aotrou R. Bonneville (deus Direksion Studioù Enklask an EDF). Pedet oa bet gant Park an Arvorig da ober ur gaoseadenn diwar-benn energiezh an awel.

Lavaret en deus, krik ha krak, n'eus tu d'ober netra gant an awel.

Re goustus ha re vras e vije ar c'hreisennoù-se ewid nebeud a dra (wardro 1 % deus ezommoù ar Frañs).

Lavaroud a ra ur pennadig pelloc'h « an awel n'eo mad nemed ewid un ti pe ur rummad tiez, n'eo ket mad ewid kreisennoù bras ». Setu : ase ema an dalc'h, an EDF na fell ket dezi digreisennañ an energiezh. Koulskoude en digreisennañ ema an da-zont : digreisennañ ar galloudoù politikel, an usinoù hag al labour, med iwe an energiezh !

Rak setu ar pezh zo mad gant an awel hag iwe an heol (kement a heol zo e Breizh ewid e Biarritz), n'heller implijoud aneze nemed ewid traoù bihan, an dud vije kalz dieupoc'h e keñver an EDF !

Eveljust, n'hell nag an awel nag an heol kemer plass an oll energiezhioù all, med ur skoazell dalvoudus e c'hellont reiñ d'ar glaou, d'ar petrol... Labour gwirion an Ao. Bonneville 'oa, 'benn ar fin, lâroud kement-mañ : en diavaes d'ar c'hreisennoù nukleel, salud ebed ewidoc'h m'ho peus c'hoant kaoud tredan forzh pegement !

Poent oa iwe d'an EDF diskar mennosioù 'so deuet da vezañ re vrudet e-touesk an dud.

D. Kervella

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Renner : Ronan Huon
komanant : 35 L — Studierien : 25 L
Teñzorier-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

PARDONAÑ HA RASTELLAD ARC'HANT

Gwechall-gozh e oa ar pardon un dewezh bras ha dispar e buhez ur barrous : un digarez d'ar yaouankisoù d'en em zaremprediñ en ur zañsal tro-dro d'an tantad ; ar re all o doa iwe ur bern plijadur o tegemer braw ar c'hendirwi hag ar vignoned deuet eus ar parrousoù tostañ, war droad eveljust. An oll a yae wardro, kristenien ha paganed, mekreanted ha tud douget d'ar veleien, foug e enne o tougen uhel kroasioù ha banieloù ar brosession vras. Evelse e oa an traoù gwechall.

Mes gant an amzerioù newez ez eo bet en em gavet un doue newez hag ollc'halloudeg, « tourisme » e hano. Moderniset eo bet un tamm mat ar pardonioù, evel kement tra e Breizh-Izel. Amañ e Lokireg ez eo bet difennet groñs gant ar maeri enaouiñ an tantad war an e draezhenn (o vezañ ez eus bet savet ur « pompe à essence » ispisial warni, ewid ar bigi-pesketa). N'eus nemed ar folkloraj o ren ; lakaet eo bet peb tra da vont da heul ar c'his, gisioù fossiliset ema o c'hortos an estrañjourien a vez o tont da Vreizh epad an hañv. Da zeiz ar pardon hebkén e vez gwelet c'hoazh ar c'houefoù hag ar gwiskamañchoù mod kozh, peogwir ez int mad d'ober fotoioù !

Med se ne oa ket trawalc'h... A viskoazh e vese lidet pardon Lokireg da sul diwezañ mis Gouere. Siwazh ! Bremañ, evel ma ouezer, d'ar sul-se, e vez aet kuit dija touristed mis Gouere, ha re vis Eost ne vezont ket en em gavet c'hoazh. Setu eh en em gave treud awalc'h e yalc'hig gant ar person, ha setu eñv nec'het bras. Ne gollas ket e spered, hag a oa hir evel heni ul louarn fin ma 'z eo, hag eus e spered ken lemm ha ma 'z eo hir e tiwanas sonjesonoù kàer. Ur chaloni e oa, ha gwidreüs evel meur a chaloni : 1) ar pardon ne vo ket mui d'ar sul diwezañ a vis Gouere, med eizhtez araog ; 2) ewid touristed mis Eost (mall warne gweled ur gwir bardon eus ar vro), e vo lidet ur pardon all, heni Sant Kristof, patron ar vlenerien hag ar veajourien. Kluchet war penn a-dreñv ur 403 gozh ha merglet, setu e vese hor beleg o strinkañ dour benniget war ar gweturioù bet peget oute beb a skeudenn Sant Kristof (5,00 L an tamm). Setu ase un daolenn na oa ket trist tamm ebed selled outi, hag en em gave er brosession mod newez-se reoù

zo na gomprenet ket petra an diaoul a vese ur beleg oc'h ober ase war bord ar ru, pell mat diouzh an ilis, kreñv an dour benniget gantañ da deuler war o c'hirritan ! A-benn ar fin eo bet paket ar paour-kaezh person, paotr e wenneien un drugar, rag m'eus aon he defe disklêriet an ilis es ofisiel tre ne oa ket Sant Kristof ur sant gwirion ewiti, ha setu aet da get eil pardon Lokireg daou pe tri bloaz goude bezañ bet savet...

3) Un ide all en doa bet ar chaloni (egile, heni Lokireg, arabad meskañ an traoù) : chañch ar mod da vennozh ar mor. En e raog ez ae an aotrou Person war ar c'hae da lavared ur bedenn ewid Anaon ar vartoloded bet beuzet pe marwet pell diouzh ar vro. Gwelloc'h eo bet kavet gant chaloni Lokireg mont war vag, ur boked fleur gantañ da deuler e-barzh ar mor, evel en tele pe er sinema. Laouen e vo an douristed evelse : ur feiz gros, med don o deus ar Vretoned ! Setu ase ur « spectacle folklorique » deus ar c'hentañ.

Ar bloaz-mañ avad, setu aet kuit a-benn ar fin, hag eürusamant, ar chaloni kozh. Unan all zo bet lakaet en e blass, simploc'h, dichipod. N'eo ket aet war ar mor d'ober e dermaji.

Traouigoù n'eo kén an traoù-mañ. Diskouez a reont avad pegen pennfollet e c'hell bezañ tud zo, ar re a vez e penn an traoù peurlvuiañ. En ur ober van da vont da heul ar c'his (gisioù n'int ket kozh-kozh), e reont goap eus an Anaon hag eus ar relijion. E gwirionez, n'eus ewite nemed un doue : an tourism, hag e vewel bras, an arc'hant. Pe ar c'hontrel : an arc'hant eo an Aotrou Doue, servijet gant e vewel bras an tourism. Setu penaos e werzher Breizh korf hag ene, ha setu penaos e teu Breizh da vezañ ur c'hast prostituet war aoter ar folkloraj. Med se ne bado ket ataw.

Yann Lokireg

**LENNIT
POBL VREIZH**

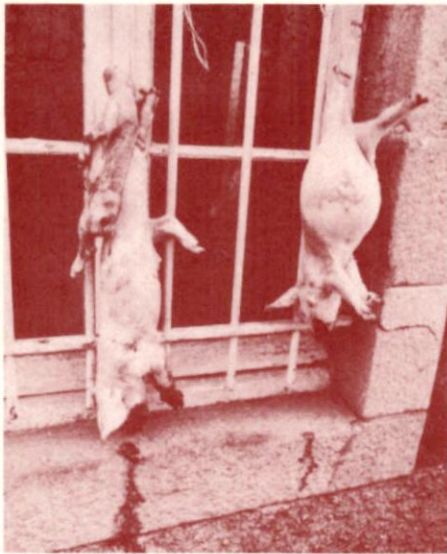
AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier,
bodet ennañ skolærien ha kelennerien Vreizh a-du gant ur
skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(30 L ewid 6 niv.).

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez — 29245 PLOURIN-MONTROULES
KRP 430-20 H ROAZON

Arabad krediñ ez eo ar re-mañ an daou bemoc'h a zo bet lakaet a istribilh doc'h palioù helikopter Giscard... (Igw. p. 12)

Arabad krediñ ez eo hemañ person kozh Lokireg ma 'z eus hano anezañ er pen-nad e-kichen.

PETRA' SINIFI BOUD EMRENOUR ?

Ur ger chimik adarre, 'vo lâret dimp ! « Emrenour », da lâred eo an heni 'n em rên, 'n em c'houarn e (he) hunan. E galleg e vez kavet ur bern geriennoù 'wid lâred se : autonomiste, autogestionnaire, autonome martese iwe... Med piw 'oar dre just petra 'sinifi toud ar geriennoù-se ?

Autonomiste eo an heni a fell dehañ (dehi) e ve d' e vro (d'he bro) ur gouarnamant 'wid ober wardro an darn vrasañ eus an aferioù (kultur, ekonomiezh, labour, ekologiezh, hag all), nemed ordinal e van (e chom) ar galloud gant ar gouarnamant-kreis ewid an aferioù militer hag an aferioù diplomateg.

Autogestionnaire : se a dalv, sañset, da gomz eus ar re a fell dehe e ve mestr an ouvrierien war o usinoù. Lod deus an dud a implij ar ger-se 'wid ur bern traoù, ha memes e kav dehe e c'hall ster (sini-fiañs) ar ger autogestion talvoud kement hag autonomie (emrenerezh) 'wid ar vro iwe. Ur ster ledan en deus ar ger-se a-benn ar fin. Mad eo lâred iwe penaos a-wechoù e vez gwraet « autogestion » deus sistemoù na raont nemed lak al labourerien da vezañ muioc'h responteg (responsabl) e-keñver lesennoù an ekonomiezh liberal. Ka ma teu an dud da vezañ patroned a-stroll (toud assambles), sañset emaint deuet da vezañ « mistri » ; med, ma ne vez ket chañchet framm (struktur) an ekonomiezh a-vras, neusen e chom ar c'honkurrañs, da lâred eo e chom usinoù paour hag usinoù pinwidig. Ha kapitalism eo se c'hoazh a-benn ar fin.

Autonome : dibaoe un nebeud misioù

e vez gwelet ar ger-se e-barzh ar c'hasetennoù, re an tu kleiz pellañ dreistoll. Implijet e vez ewid komz diwarbenn ar bandennadoù tud a vez gwelet er manifestadegoù (ba Paris surtoud), o'n em gannañ doc'h toud an dud kasimant : ar poliss, ar re a vanifest, ha « service d'ordre » ar strolladoù politikel. Pezh a blij dehe, sañset, eo distruj, se 'ra plijadur dehe war a seblant. En ur ober kement-se, e kav dehe e tifennont an demokratelezh moarvad ? Me gav din ne reont ket foultr kaer ganti ; ar pezh a reont a ziskouez martese, en ur fesson tæer tre, penaos ar vuhez bar c'hêrioù re vras a lak an nen da bennfolliñ ha da glask n'eus forzh pessort digoll, ha pa vefe en ur vont e-barzh heñchoù dall, siwazh !

F. Audinet

BISKOAZH KEMENDALL...

« Spontus ! » a youc'h ar paotr o vont tre, evel un tenn, e burew an Aotrou Ministr, gantañ en e zorn ur baperenn duet gant lostadoù hir a sifroù. — « Spontus, Aotrou Ministr ! Arabad kenderc'hel evelse ! Abaoe m' emaoimp o klask digaoe'hañ aodoù Breizh, gant ar monedonea a zo bet gant helikoptered ar vinistred, an ofiserien hag Aotrounez all (en em c'houleñn a ra tud ar vro perag e vez ataw un helikopter o vouboual a-us d'o fenn), ken gant ar c'hirri-samm, ar c'hirri-tud, ar c'hirri-stlejet, ar c'hirri-nij, anad, ar jipoù, ar bulldoserioù, ha me oar... Ma ! Dispignet ez eus bet 230 000 tonenn a vazout ! »

— « Chesus ! Ar pezh a zo bet laosket e-barzh ar mor gant an Amoco-Cadiz ! »

— « Dres, Aotrou, hag e ra se un toull en hor pourvezadurioù, un toull n'eo ket bras-bras, med e vo red e leuniañ memestra... »

— « Hag e vo ! »

Souezhet e chom an Aotrou Begtort, kannad a vicher hag ar vro. N'eo ket ewid mont da Wi..., ken strobet ha ma 'z eo an hent bras gant an engroez diniver a dud a zo o skeiñ, dizurzh ha diroll, warzu Kêr-V...

Nag a dud ! Tud war droad, kozh ha yaouank, paotred ha merc'hed, bugaligoù ha babigoù zokén, sammet gant seier kofeg ha ponner, o vountañ diragzo karrigelloù karget gant an iskissañ meskailhes a c'hellfed da weloud ; en o mesk, o'n em silañ divergont, marc'hoù-tan ha marc'hoù treud ken bec'hiet all, hag ar c'hirri, va Doue !... Kirri a beb sort hag a beb ment, leun kouch gant an dud, ha war an doenn anezo gole'hedoù, matarassennoù, valisennoù, kastelodennnoù, gweturioù babigoù, kaouedoù enno yér, dubeed pe lapined. Hag ar safar ! Da vouzariñ !

N'eo ket, e 1978, war hentoù Breizh eo emaoimp. E 1940, tu bennag e-kreis Bro-C'hall ne lavaran ket !

Mantret e chom an Aotrou Kannad o klask kompren : « Med petra' c'hoarvez ? Petra' c'hoarvez » a c'houleñn digant ur paotr a zo o kerzhoud, krommet e gein gantañ dindan ur sac'h tewoc'h egetañ.

— « Petra c'hoarvez ? » Mad. Un 230 000 tonenn bennag a vazout a vanke, sañset... Red o lakaad da zont eus Bro-Arabia, neketa ? Ha war bessort bag, a gav deoc'h, int bet karget gant genaouerien Baris ? War an Amoco-Cadiz II !

Pêr Ar Gall

KEVREDIGEZH MARIN

GUIPAVAS

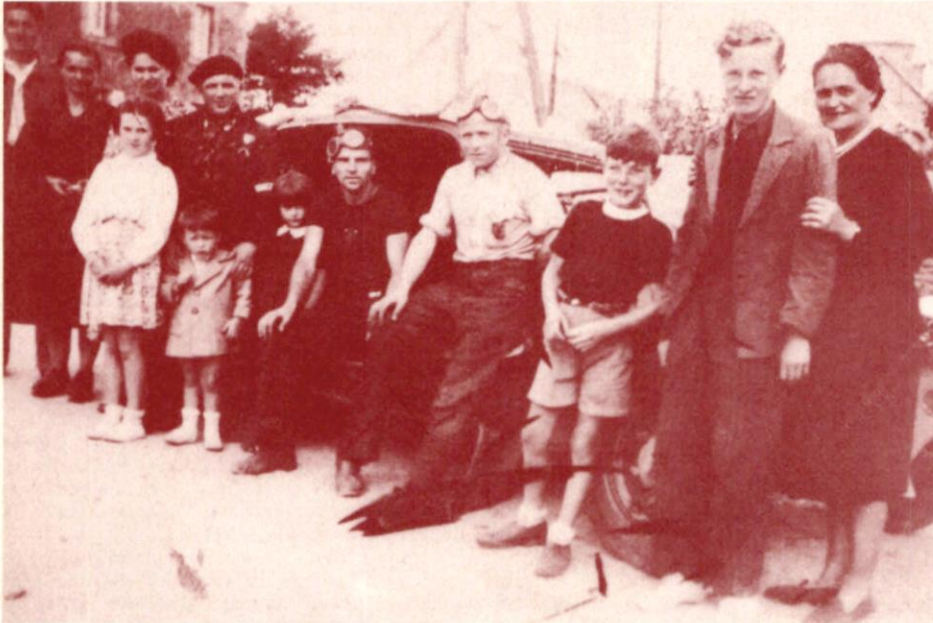
Kerivarc'h-Lavallot
Tél. 84.16.50

Studio J. Gelin

- Stal vras da sevel tiez,
- Barrekoc'h c'hoazh war ar c'henkisoù e beton lakaet etre frammoù, hag iwe war ar re gis ar vro,
- Bez e c'hellit gouleñn peb tra en e vurewioù ewid lakaad sevel prisoù ha planioù.

DAOU STOURMER

Plouenan, mis Eost 1944

Yvonn a zivisas kass ar vugale da di he c'hoar **Francine** da **Blouenan**, hag hi da zistroiñ d'ar gêr dindan nebeud amzer, ewid kenderc'hel gant he micher. **Marie-José** hag **Andrée** a chomas e **Plouenan** eizh sizhun.

Ewidomp-ni, **Alan** ha me, a-dreus ar parkoù, e pakomp dre guzh **Ruplouenan**. Braw deomp bezañ dibabet an hent-se. Heñchet mad edomp bet gant va mab **Renan** en doa, war e varc'h-tan, sklêrijennet ahanomp. E kement kroashent all, er **C'harrpont**, war hent **Plouenan** hag e **Kerlaodi**, war hent **Montroules**, e oa bagadoù Boched, en daou lec'h-se, oc'h ewezhiañ ouzh paperoù an oll. En o soñj e oa e klaskfemp kuitaad **Kastell** hag e kutuilhfent e-gis-se war an hent an daou derroist o doa urzh da lazhañ war an taol. « Sabotage ! » Ul linenn, un orjalenn-bellgomz a oa

bet troc'het war hent **An Treizh**. N'eo ket ni eo hon oa gwraet. Heñvel eo, mar bezomp paket, ni eo a bako !

Diwezatoc'h 'm eus klewet ar pezh a oa en em gavet gant tri Gastellad, tri ameseg, **Fañch Stephan**, **Alain Kerguinou**, ha **Trividig**, an apotiker. En ur bagad-stourm e oant, an **OCM**. Klewet ganto e oa ar Boched o prientiñ sammañ anezo, o fizioud e madelezh ar bleizi, n'o deus ket tec'het, war zigarez ne oa ket armoù ganto, ha c'hoant ebed d'en em sevel, nemed ewid derc'hel an urzh pa dec'hfe hon enebourien. Paour keizh tud ! E-lec'h tec'houd gant o familhoù, o doa prientet balisennoù, hag all... Lazhet int bet e **Brest**...

Ewidon-me, ne 'm boa tamm fiziañs ebed er Boched, o vezañ ma 'm boa lennet **Mein Kampf**, levr-aviel **Hitler** hag e gensorted : « En diavaes

a ouenn ar Brussianed, n'eus den mad nemed da vezañ sklavourien ».

En em gavoud a reomp eta e bourk **Plouenan** e serr-nos. Kentañ tra, mont da di ma mamm. Klewet he doa penaos e oa ar Boched ouzh hor c'hask. « Va bugale gaezh, deuit da zebriñ ho koan, ha goude e vo gwelet ewid ho lojañ. War an nor e ranker lakaad hanoioù an dud o chom en ti, hag amañ, kredabl, eo kentañ lec'h d'ar Boched da zont d'ho klask ».

Er memes soñj emamp, ha kavet hon eus pelec'h lojañ ewid hiziw, e ti **Laou Peron**, e **Kroas-ar-Vilienn**. **Etienne**, un den hegarad, a roas deomp un tamm kampr, gant daou wele, mad kenañ.

Siwazh ! 'Barzh ar porzh 'oa bet degasset gant ur bagad Boched ur c'harr-kegin ewid ober boued d'ar gompagnunezh soudarded a oa tro-dro da **Blouenan**. Merc'hed eus ar bourk, ewid gounid ur gweneg ben-nag, a oa ouzh o sikour : peliad patates, prientiñ legumaj, hag all.

Diouzh ar mitin, **Alan** en em silas el leur e-toues ar merc'hed o tont da labourad. Ha setu ar pezh a glewas unan anezo o lavared d'eben : « Gwelloc'h d'ar re-se, paotred ar Résistance, mont da labourad d'an Alamagn, ewid kemer plass hor gwased, prisoniet kehid-all zo ».

« Setu ase, eme **Alan**, ur vaoues hag a rofe ahanomp ewid nebeud a dra. Gwellañ zo deomp da ober eo mont donnoc'h war ar maes ewid em em guzhad gwelloc'h, heb mont re bell eus a **Gastell**. Pront e teuio, mehañs, urzhioù hag armoù ewid roiñ an dorn d'ar re a zo krog en **Normandi** ». Ha c'hoazh : « Gwelloc'h eo bezañ kiger ewid bezañ leue ! Ma rankomp merwel, gwelloc'h e servijfe hor buhez da gass hon enebourien d'o c'hêr, ar re na chomint ket war an dachenn ! »

Klewet hon oa hanw eus un ti goullo e **Kersabieg**. Setu ni di, da lojañ war un tamm gouser kavet damdost.

Diouzh ar mitin, goude bezañ bet ur banne kafe en ti tostañ, e teuas soñj din eus marichal **Kroas-ar-Born**, **François-Louis**, hag a oa esel eus hor bagad-stourm **Libé-Nord**.

Goulenn a ran digantañ e pe lec'h kavoud tud kaloneg, gouest da guzhad daou zen klasket gant ar Gestapo, kountant da baeañ o boued ha da labourad diouzh red.

Kemer a reas raktal e varc'houarn ; ur c'hardeur goude edo distro :

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e
brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 30 L (1)

Skoaz : 50 L pe ouzhpenn (1)

Estrenvro : 50 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2746-79

* da verkañ dre red war ho kolo-lizher

« Kemer a raer ahanoc'h e ti **Louis Chapalain**, e **Kreac'h-Loumm**, an ti pellañ eus ar gêr eo. Anavoud a ra mad tre ahanout ».

« **Jean Le Deunf**, kiger e **Kastell**, petra foultr ! petra foultr ! eme **Louis**. **Alan**, e ameseg, klewet 'm eus bet hanw anezañ ».

Degemeret omp eta e-gis keneiled, anaoudegezh kozh. **Louis**, mestr an ti, d'an ampoent oajet a hanter-kant vloaz pe wardro, un den hegarad, seder, laouen, ataw un tammig mousc'hoarzh war e vuselloù. Pa oa yaouank, e tlee bezañ brun dewet ; bremañ, en ur goshaad, e komañs grisian, hag ez eo deuet da vezañ rouan, na ruz na gwenn.

Serjant kozh, graet gantañ ar bresel pewarzeg, eus ar penn kentañ beteg an diwezañ-diwezañ, **Verdun** hag all, heb bezañ bet biskoazh na mac'hagnet na klañv, n'en doa ket kalz a joa eus an enebourien : ober droug dezo, o lâerezh a rae gwellañ ma c'helle. Troioù kamm disheñvel en doa bet graet dezo, diouzh ma 'm eus bet klewet diwezatoc'h gant e ameseien.

En ur guzhad ahanomp en e di, daou derrorist da vezañ lazhet heb barnedigezh ebed, eh en em lakae, eñv hag e familh, e dañjeroù bras...

En em gennig a reas **Louis** da vont da va zi, da **Gastell-Paol**, gant e varc'h-houarn, da gemenn da va gwreg e pe lec'h edomp ha d'he dinec'hiañ. Va mab **Renan** a yeas d'e heul, hag e roas dezañ da c'houzoud pere 'oa an hentoù treus ewid en em gavoud e **Kreac'h-Loumm**.

Karget 'm boa anezañ da glask ha da zegass deomp ar c'heleier a zeufe digant mistri ar stourm.

Ewid ar pezh a sell eus va zi, kemenn a rae din **Yvonn**, va gwreg, he doa kavet ur c'higer war e leve, **Louis L'Hour**, ewid he sikour. Setu me disoursiet war ar poent-se.

Gwreg **Alan**, va c'heneil, a oa dalc'het er memes anaoudegezh, hag ur c'heneil dezañ, **Lommig Prigent**, a zeuas, un dewezh, d'e weled, da zegass dezañ e ziankachoù ha keleier eus e vab **Raymond**, aet da guzhad da **Gêrhuon**, e ti kerent dezañ.

E parres **Plouvorn** ema **Kreac'h-Loumm**, pemzeg kant metrad diouzh **Kroas-ar-Born**, war hent **Gwiklan**, treus daou bark diouzh an hent bras.

Kuzhet e oa d'an ampoent (Mis Gouere 1944) gant kleuzioù bras, goloet gant keuneud ha lann uhel, tro-war-dro bokedoù gwez bras : faw,

kistin ha derw... Pilet eo bet bremañ ar c'hleuzioù ewid ober ur park bras, aessoc'h ewid labourad gant ar binwioù newez, traktourien hag all. **Kreac'h-Loumm** a oa gwechall un atant vras. Lodennet eo bet e diw. Setu ez eus daou di-annez, unan brassoc'h ha kêrroc'h ewid egile : hennezh eo ti **Louis Chapalain**, un ti hir ha moan, gant ur solier, prenester bihan outañ. A-dreñv an ti ema kreier ar saout, ar marchossi, hag ul loch-karr bras kenañ ma vez goudoret enañ ar foenn hag ar c'holo.

Setu bremañ tud an tiegezh. **Soas**, gwreg **Louis**, **Burel** he hanw plac'h yaouank, ganet e **Plouenan** e **Maner Ar Rest** : ur vaoues vras ha moan, ouesk, korfet braw, un daoulagad laouen ha lemm dezi. **Herve**, ar mab henañ, pemp bloaz warnugent, pe wardro. **Francine** hag **Herveline**, diw blac'h yaouank koant meurbed. **Désiré**, ur mab all, kaloneg iwe. **Germaine**, ar yaouankañ eus ar familh, tri-zeg vloaz pe wardro, o tarem-prediñ ar skol e **Plouvorn**.

Un all a zo, ha n'omp ket prest d'ankounac'haad, kemeret gant an oll e-gis bezañ eus ar familh : **Jorjig André**, ur c'hrouadur dileset gant e dud, kemeret eus an ospital gant ar **Chapalened** abaoe an oad a bewar bloaz, skoliet e **Plouvorn** e-gis ma vije bet mab an ti. **Louis**, dreistoll, a ziskoueze kaoud karantez un tad ewitañ. « **Jorjig**, va c'honikl, petra 'foultr ! petra 'foultr ! a chomo amañ kehidi ha ma plijo dezañ. Pa zimezo, e vo graet friko gantañ evel gant va bugale all ». Penaos lavared ar garantez a oa etre **Soas** hag he mabig diwezañ, e-gis ma lavare, pa vesent gwelet o chuchumuchad an eil gant egile, sell **Jorjig** leun a zoujañs pa vese **Soas** ouzh e gelenn.

Da lavared eo, e gwelloc'h familh ne oa ket possubl bezañ degemeret.

« Setu amañ ho kampr », eme **Soas**. Ur prenestr a beb kostez. En adreñv un tammig toenn vihan a-zioc'h ar prenestr, ewid gelloud tec'houde buan, ma vije red.

— « Na c'hwi zo aonig, eme **Soas**. Amañ e c'helloc'h kousked disoursi! »

Da boent ar prejoù e tiskennemp, en ur selled pizh na vije den estren wardro al leur.

Braw e oa an amzer hag enoeüs chom nos-deiz en hor c'hampr. En em gennig a reomp 'ta da vont d'ar prad da droiñ ar foenn. Setu ni laouenaet o vezañ ma c'hellemp rentañ un tamm servij ha sikour kerc'had ar foenn.

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moned e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

AN ILIS HAG

Kultur Breizh : hon kiselladurioù kozh, hag iwe sportoù ar vro c'hoariet hiziv, c'hoazh (amañ e Lann-gonet 14/7/1978, fotoioù Y. Keneherve).

Hir eo bet an emglew etre Feiz ha Breizh, ponner eo bet yew an Ilis war choug ar Vretoned, epad pell eo bet hualet sperejoù ar Vretoned gant chadennoù an Ilis... Marw eo ar Pab Paol VI, bet war gador Sant Pêr etre 1963 ha 1978. Ur Pab all zo bet kavet...

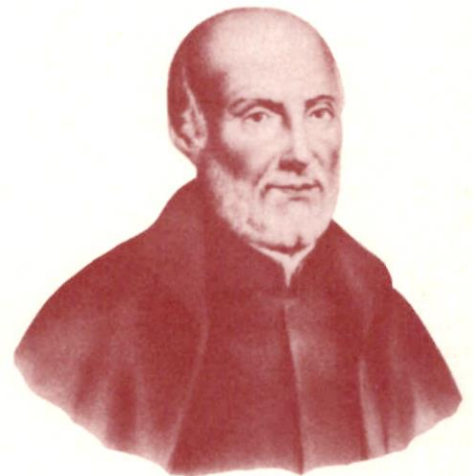
Epad kantvedoù ez eo bet Breizh unan eus katolikañ broioù ar bed katolik. Lakaet e vese er c'heñver-se war memes troad hag Iwerzhon pe ar Pologn. Gwir eo, n'heller ket skrivañ istor Breizh, n'heller ket rentañ kont eus kultur Breizh heb roiñ he flass d'an Ilis katolik en istor hag er c'hultur-se.

Alies, gwall alies ez eo bet aet an Ilis re bell ganti e Breizh. Epad kantvedoù n'o deus bet sentet ar Vretoned nemed douzh ar veleien. Ar re-mañ a oa sentus dreist diouzh o zu douzh urzhioù an eskibien hag douzh re ar Pab, douzh re ar gouarnamant iwe. Degasset en deus kement-se ur spered mirour dre amañ, hag a bado pell c'hoazh. Ewiti da gaoud ur « mission speredel », ur roll politikel he deus bet c'hoariet an Ilis iwe, o telc'her ar Vretoned en o stad sentus, ouzh o lakaad da selled trema an Neñv pa vese re rust o flanedenn. Bez e c'heller lavared memes ez eo bet diheñchet spered dispac'hel an Aviel gant an Ilis, hag ez eus bet savet ur « relijion » neuse, gant gourc'hemennoù, urzhioù, harzoù (e-leizh a draoù « difennet ! »), boasamañchoù. Mont aketus d'an oferenn beb sul, ha chom heb ober gaou ouzh e nesañ, setu ase ar pezh a oa, dre vras, ar relijion ewid peisanted Vreizh beteg newez so.

Ne oa ket braw mont a-eneb ar veleien. Koulskoude, e kornioù zo eus Breizh (Kernew-Uhel hag ar vro Pourlet da skwer), e oa e-mesk an dud ur spered enebkloer. E-barzh ar « c'hantonioù ruz-se » (bet kemeret abaoe, lod anehe, gant ar PC — un Ilis all ! — war an dachenn bolitikel), e rae an dud an diferañs etre traoù an Ilis (an oferenn, ar silvidigezh personel, h.a.) ha traoù ar bed-mañ (ar justiss, bezañ mestr war an

douaroù, arsa ! kement hag a ziwan diwar an demokratiezh)... Beleien Leon a zouje boud lakaet da berson e Berrien pe er Fouilhez, re Bro-Wened-Uhel a selle diouzh o zu evel « parresioù fall » reoù evel Ar Gemene pe Ploure... An dañsoù, an ebatoù 'oa difennet. Lavaret, ha skrivet, e vese traoù divalaw diwarbenn ar c'horniadoù-se. En e Levr al labourer, embanet e 1849, e skriv, da skwer, ar beleg Gwilhom (1797-1857) :

En tu 'rall d'ar Faoued ha d'eskobti Gwened,
En ur c'harter trousus, e bro ar Bourleted,
E-lec'h kemer o falz ha mediñ an edoù,
Oll an dud dastumet doc'h son ar biniou,
Ne soñjont 'maed koroll, maed eved chopinad
Maed tremen an amzer en diroll hag ebat.

Julian Maner
1606-1683

« Feiz ha Breizh », « ar brezhoneg hag ar Feiz zo breur ha c'hoar e Breizh » ; ya, gouezet he deus an Ilis sachañ war he zu danvez kulturel pobl ar Vretoned. N'eo ket souezhus e vefe en em gavet tud ewid mont a-eneb ar Feiz hag a-eneb ar brezhoneg war ar memes tro, peogwir e welent anehe dimezet hag eureujet assambles gant ul liamm hag a seblante boud didorrus...

Abaoe 1960 dre vras, setu ar rod o troiñ buannoc'h buannañ. Brallet en deus ar bed kozh war e ziazezoù. An Ilis hag all. Bremañ yaouankisoù Bro-Leon, douar ar veleien, ne vezont ket mui gwelet en ilisoù. Gwir eo e c'heller bremañ « disentiñ » d'ar gerent heb bezañ bazhatet ! Mont a ra tud d'an oferenn c'hoazh, mes ema an Ilis kozh war he zalaroù.

AR VRETONED

Mont a raer d'an oferenn c'hoazh, mes dre akustumañs kentoc'h. Achu eo, pe dost, gant rummad al « labourerien devod ». Chom a ra an Ilis un dra veurdeus da weled eus an diavaes, mes seblantoud a ra boud ur glorenn c'houlo. E Breizh evel lec'h-all o deus, ar re a ansav c'hoazh boud kristenion ha katoliked, disantet krenn ouzh ar Pab warlerc'h ar c'helc'hlizher Humanae Vitae (1968), hag e kemer maouesed Vreizh ar « bilulenn », e-leizh anehe da nebeutañ. Kemeret o deus an dud, heb goulenn aotre, o frankis war dachenn ar seks, na boud e chomont liammet gant ereoù ar briedelezh kristen. E Breizh iwe e vez gwelet beleien o timeziñ, ha n'int ket stank ar re a zo war ar studi beleg. Serret eo bet da vad ar c'hloerdiou, ha dastumet an danvez-beleien en unan hebkén ewid Breizh a-bezh.

Ha kement-mañ heb ober ar gont eus ar re, niverus, o deus troet kein, didrous ha trankil, da gement tra kristen, memes (ha martese dreistoll) e-toues ar re a oa bet kasset gant o c'herent — pe o fersoned — d'ober o studioù e-barzh skolaioù kristen pe kloerdiou bihan.

Eveljust e Breizh iwe ema an arc'hant o vreinañ peb tra. Mes arabad soñjal o deus ar re a zo o vevañ en diavaes eus metoù ha spered an Ilis, dileset peb « feiz » ha peb « kredenn » ha peb

« uhelvennad ». Ar politik, ar sindikajoù, ar stummañ-tud yaouank zo iwe uhelvennadoù a-fesson ewid e-leizh a dud hag a vefe bet martese beleien pe seuresed gwechall (dre ma ne oa distro all ebed ewid bugale peisanted paour sentus d'ar veleien).

Ar Pab newez aet da Anaon n'eo ket bet dreist e peb keñver... Ansavet e vez kement-mañ gant lod eus ar gatoliked o hunan. Gant Hans Küng da skwer, ur Suiss-alamant, anezañ un teolojian brudet, ha kritik tre : « A-benn ar fin en deus Paol VI roet dorn d'ar galloud mirour ha restorour e-diabarzh Kuri Rom hag e-mesk eskibien ar bed oll. War dachenn an teoloji e vese alies kusuliet fall ».

Torret eo bet a-benn ar fin al liamm etre « Feiz » ha « Breizh ». Bez e c'heller eveljust boud kristen-katolik. Mes en ur ober an dibab etre ar greun hag ar pell. Bez e vo c'hoazh kristenion e Breizh, mes a heniennou : ne vo ket savet ur Vreizh katolik. Emaer bremañ o fardañ un ere all, diwar neudennoù breizheg ha kleizour. « Kleiz ha Breizh » mar karer. Gant ma na vo ket bresk. Ha gant ma c'hwezho dalc'hmad war hon douar santel, ya sakr ha santel ewidomp, awel ar frankis.

F. Morvannou

LLANFAIRPWLLGWYNGYLLGOGERYCHWYRNDROBWLLANTYSILIOGOCOGOCCH !

Ouf ! Hag ez eus lod o lavared ez eo diaes ar brezhoneg ! N'eo netra e-kichen ar c'hembraeg ! Ar vourc'hadenn-mañ zo e **Norzh-Kembre**, ha memes en **Enes-Vôn** (Sir Fôn, pe, e saosneg : Anglesey), etre **Bangor** ha **Caergybi** (Holyhead).

Sañset ne oa ket deuet a-benn **Corinn Rowlands**, komzeres er BBC, da zistagañ an hanw-lec'h-mañ en un taol hag heb tennañ he anal ! Hag e vefe bet en em dennet neuse, gant ar vezh, pe lakaet e-maes kenkoulz all ?

Diaes eo krediñ kement-se avad !

Un afer a « mass media » zo amañ. Epad an hañv ne oar gwall vad ar gasetennerien pessor keusteurenn roiñ da lipad d'o lennerien ha selaouerien. Setu e vez komzet eus n'eus forzh petra. Eus loen meur al **Lochness**, pe eus traoù all... Er bloaz-mañ, gant marw ar Pab, c'hoarvezet e-kreis an hañv, o deus kavet ar gasetennerien ur prad eus ar c'hentañ ewid kass o saout da beuriñ ennañ...

Piw bremañ a gavo un droidigezh c'houeg e brezhoneg eus an hanw-lec'h kembraeg-se ?

Ur stourm dianavez a-grenn : heni Papoued ar c'hornog

E peb lec'h dre ar bed e vez kavet pobloù o stourm ewid o frankis. En **Indonesia** da skwer, stad divent gant milionoù a dud, eo brudet mad stourm **Moluked** ar su hag heni pobl d-**Timor** a-eneb gouarnamant kreis an tu dehoù pellañ ar presidant **Suharto**. Koulskoude 'z eus pobloù all dindan beli **Djakarta** o stourm evel **Papoued ar c'hornog**, med ne vez komzet biken diwar o fenn alies.

Petra eo Papua Ginea Newez ?

Papua Ginea Newez zo un inisenn vras a-us d'an Aostralia ha didammet gant ar c'holonialism. Ar reter e voe kemeret gant an Alamanted hag gant an Aostralianed, al lodenn-se zo deuet da vezañ, gant un nebeud inisi all (**Breizh-Newez** hag **Iwerzhon Newez**), ur republik e 1974.

Kornog ar vro oa bet aloubet gant an Hollanded ha, goude-se, roet e 1962 d'an Indonesia med o c'houlenn memes-tra votadegoù. Eveljust votadeg ebed biskoazh.

Ret eo lavaroud iwe eo dishenvel tud **Bapua** diouzh an Indonesis all ; ar re gentañ zo tud du, pa 'z eo ar re all tud velen.

Ar stourm er vro.

An dra gentañ graet gant **Djakarta** voe divadeziñ oll hanvioù ar vro, e gis-se e teuas da vezañ hanw ar vro **Irian Jaya**. Goude-se e voe degasset tud deus an inisi all da « boblañ » an inis ha da labourad e maengleuzioù ar vro : mad ebed eveljust ewid ar **Bapoued**.

Neuse 'ta e voe krouet ar W.P.N.G.P.R.G. (Gouarnamant Dispac'hel da c'hortos Papua Ginea Newez ar C'hornog) ewid dieubiñ ar vro. Epad pell e voe dalc'het ar menezioù gante, med abaoe un toullad misioù eo deuet da vezañ krizzoc'h an emgannoù. Herwez an dud aet da glask repu en tu ell d'an harzoù 'z eus bet kalz a dud lazhet gant soudarded **Indonesia**, soudarded ar WPNGPRG, med iwe siwazh ! tud ar vro (4 000 herwez ar gelaouennerien).

Ma n'anavezer ket ar stourm-se, eo abalamour n'eo sikouret ar paour-kaezh-tud-se na gant gouarnamant reter an inis, na gant an tu kleiz Indonesad, na gant ar broioù sossialist, med hepken gant un nebeudig broioù diouzh an Trede-Bed.

Divy Kervella

LIZHEROÙ

Truez ewid ar gelc'hkelaouenn **Bretagnes** (Impasse de la Fontaine-au-Lait 29210 Montroules), ma teuy an niv. 9 anezi er maes e mis Gwengolo ! Ema ar gelaouenn-se oc'h ober he zalaroù, 'm eus aon.

A galon.

P. Rannou, Sant-Tegoneg

Ur blijadur 'vez ewidon ataw lenn **Pobl Vreizh** (hag ar PB), ar wech-mañ adarre (niv. 102), **lakaet er-maes** kevataladur Pêr Ar Gall « **FLB = FLP** » : **ur vezh eo !**

Petra 'm eus da gennig deoc'h ? Netra nemed un ali dister. Embannet e vez ho kelaouenn iwe ewid brezhonegerien a c'hell komz pe lenn brezhoneg **un tammig**, zoken ma n'int ket barreg d'henn skrivañ (labourerien-douar, da skwer, pe c'hoazh tud o teskiñ brezhoneg). **Aon o deus** e rafent fasioù, setu perag e tavont ! N'ousont ket e vez desket en ur ober fasioù da gentañ ! (Fasioù a ran me iwe, strivañ 'ran da skrivañ brezhoneg koulskoude, bewech ma c'hellan). Setu amañ ma mennos : bez e c'hellfec'h marteze lakaad en ho kelaouenn, war bajenn al lizheroù, an ali-mañ :

Arabad krenañ gant aon rag ar fasioù : skrivit da b/Pobl Vreizh, ni o reizho araog embann.

Ma mennos : lakaad **ar muiañ** possubl a dud da **gemer perzh** e labour an UDB hag ar muiañ possubl a vrezhonegerien ampart, pe o teskiñ brezhoneg.

Gant ma gwellañ gourc'hemenoù.

J.P., e vakañsoù e Condom (32)

GS, pe : sac'hig : Lennet 'm eus war ul levr bennag (**med n'on ket sur**) en doa bet desket an Tad Maner ar brezhoneg. Ha kement-mañ ne vije ket « padusted, gredusted, nerzh, divusulded e-barzh ar pezh a raer » en amzer bell-se ? Pa 'z eus « Breizh-Iselis » (evel e vez gwraet anezo) **re ziegus** da strivañ da lenn ar brezhoneg a gomzont bemdez... Kement-mañ lâred gant doujañs koulskoude ! « Breizh-Iselis » ra 'm fardono !

An Tad Maner a oa eus Breizh-Uhel (ganet e St Georges-de-Reintembault, ur barres war harzoù an Normandi). Ya, desket en deus Maner ar brezhoneg, pa 'z eo deuet da Vreizh-Isel d'ober e vissionoù...

Bremañ neuse arabad taoler ar bec'h war ar paour-keizh « Breizh-Iselis ». Gwraet eo bet kement ha c'hellfed ober ewid o lakaad da gaoud doñjer douzh o yezh. N'eo ket dre ziegi eo e chomont heb lenn pe skrivañ ar brezhoneg a gomzont bemdez : di-zesk int a-grenn war al lenn hag ar skrivañ, « arallekaet » int, pe « estrenvanet », ma kaver gwelloc'h... Red eo krogiñ gant ar re a oar lenn un tamm, ha lakaad an tud da gaoud istim ewid ar brezhoneg. Mes pas dre heg !

Ganet zo ur verc'hig, Goulwena he hanw, e ti Annaig Hascoet ha Ronan Le Henaff, Lokorn.

Laouen eo **Yann-Saig Karadeg** ha **Kristina Dœuvre**, e bried, o kemenn deoc'h ganedigezh o merc'h **Morgan**. En Havr, d'an 21 a vis Gouere.

Setu ur chekenn-vank da sikour **Pobl Vreizh** un tamm.

Ganeoc'h. Beteg an trec'h.

Yann-Saig

Chañs vad ha boneur d'ar verc'h vihan ha d'he zud. Ha trugarez vras ewid ar chekenn.

Pobl Vreizh

Diwan : Skolioù brezhoneg ewid ar vugale vihan.

— SCOP — CODA —

Tommeres.

Tredan (elektrissite).

plombiri - salioù-dour -

aweliañ ar stalioù labour-zouar

Oc'h ober wardro ar binwioù

Westfalia ha **Separator**

Enesenn Vihan

29212 Ar Vourc'h-Wenn

Pellg. 845730

Kamaradesed, deuit da skrivañ pennadoù ba **Pobl Vreizh** !

Martese n'eo ket sewen galw an dud e-gis-se. Moarvad. Ha martese n'eo ket d'ur paotr goul e ve skrivet pennadoù feminist ba **Pobl Vreizh**. Fin, se zo un dra (e-touesk traoù all) a vank er gasetenn memestra. Ha ne vefe ket mad memestra gweled ar pennadoù feminist skrivet gant paotred, geo ? Se ne sinifi ket n'eo ket kap paotred zo da skrivañ sort pennadoù, med kap oc'h c'hwi, kamaradesed, da skrivañ traoù feminist, kuit a bolitikerezh hag all !

Ur paotr eus Pobl Vreizh

Arallekaad pe estrenvaniñ ?

Ur ger hag a ra berzh en hor mare eo « aliénation ». Gant gwir abeg ez eur deuet da verzhoud ez eo unan eus penn-problemoù ar bed a-vremañ. Ewid-se e kaver paot, er skridoù brezhoneg, ur ger newez : « arallekadur ». Moarvad e lavarfe Cillart Kerampuill (1) ewid ar ger-se evel ewid **diseritajadur**, en ur roiñ anezhañ ewid troiñ ar galleg « déshérement » : « encore un substantif barocq ».

Berzh ar ger « aliénation » a zeu evel boas eus ar saosneg ; er yezh-se ez eo anad e ster, peogwir e raer « alien » eus un estrañjour ; aes, ha tost d'al lavar boutin, ha fetis eo. En ur dremen e galleg, evel boas c'hoazh, ez eo aet e live ar gerioù difetis a zere ken mad d'ar spered gall (nemed e vije « alienet » ar c'hallegerion dre o yezh ?). Alesse eo deuet deomp, ha setu ijinet gerioù ken difetis all : **arallekaad**, **arrellekaour**, ha me 'oar.

Da heul **arallvro** eo deuet moarvad ar ger newez-se ; da lavared eo ez eus leveson ar c'hembraeg warnañ. Med Kembreis a vije gwall-souezhet gantañ neoazh, peogwir e talvez **aralleg** du-hont kement hag « allegory » (**arallegu** : allegorize). Gwell e vije, pa vez red sevel gerioù newez, klask ober gant ar memes ger hag e kembraeg, ha da vihanñ chom heb sevel gerioù heñvel gant ur ster all. Med, daoust hag e oa ezomm da ijinañ ur ger newez e brezhoneg ? Ar saosneg **alien** zo e brezhoneg **estren**. Ahalenn hon eus **estrenvan**, savet gant an dibenn hanw-verb hag hanw-kadarn-**van** (kv. **keinvan** (lamentation), **tremenvan** (trépas, agonie). E. Ernault a droe **estrenvan** e « détresse morale », kemmet gant R. Hemon en « angoisse », pezh n'eo ket ar memes tra. Anad eo ez eo dres ar saosneg **alienation** hon eus en **estrenvan**. Neuse, perag ober gant ur « substantif barocq » e-lec'h implijoud ar ger poble, anad e ster hag a vo komprenet heb diaester gant an oll ?

A.J. Raude, Dowlas

(1) *Beleg ganet e Sarzhaw e 1686, marw e 1749, e savas Cillart un Dictionnaire français-breton du dialecte de Vannes, enrichi de thèmes (Leyde, 1744). Perag e Leyde ? Ha perag dindan an hanw-pluenn a Monsieur L'A*** (L'Armerie) ? Martese ewid herzel doc'h an diaesteroù a c'hellje dont dezañ diwar an « trechon » a gaver e e demou... Lod a soñj ez eo bet moullet al levr e Gwened end-eeun, e ti Galles...*

Pobl Vreizh

STAJ-HANV AR FALZ

Savet gant skolaerien ha kelennerien AR FALZ - SKOL VREIZH:

E Braspars, e kreis ar Menezioù Are, e vo dalc'het ar bloaz-mañ 10ved Kendalc'h a Studioù Breizheg Skolaerien ha Kelennerien Ar Falz, eus an 3 betek an 9 a vis Gwengolo 1978.

Digor eo ar staj-mañ da gement heni en deus c'hoant kemer perzh el labour boulec'het gant SKAF ewid an Deskadurezh e Breizh, ha dreistoll da gement studier, kelenner, animatour, da gement heni c'hoant dehañ kaoud un disterrañ tañva eus ar pezh a vez gwraet anezhañ **KULTUR BREIZH**, pe gouzoud hirroc'h diwar e benn.

Petra 'vo gwraet ? Bez' e vo kaoseadennoù ha divisoù e galleg hag e brezhoneg (da skwer : « Itron Varia Garmes, an energiezh nukleel, ar Skolioù Diwan, Istor an Emsaw, pessort industri ewid Breizh h.a...), med iwe stalieroù (brezhoneg, sonerezh, kanaouennoù, gouren, tressadennoù...).

Diw lodenn e vo e-barzh ar staj-mañ :

— eus an 3 betek ar 6 : lodenn vrezhoneg

— eus ar 6 betek an 9 : lodenn diwyezheg.

Tu 'zo da lakaad e hanw ewid an oll staj pe ewid ul lodenn anezhañ.

Peb den hag a c'hounez e vuhez a vo red dehañ pacañ 30 L. en ur roiñ e hanw. Pris ar staj :

— tud deuet : 30 L. bemdez

— tud yaouank dilabour ha diarc'hant : 20 L.

— bugale : 15 L.

Ti-Moullerezh « Iroise »

29219 Releg-Kerhuon

Rener ar gelaouenn :

Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091

1700 skwerenn

DIGAREZIOÙ AR VUGALE

Ar mis-mañ e krogo ar skol en-dro. Dija ema ar vugale é preniñ o c'haieroù, o c'hreionoù, ha kant tra arall. Kant vlé so emae ec'h ober skol c'halleg da vugale Breizh-Isel, ha nawazh n'eo ket marw tre ar brezhoneg en o mesk. Boud zo ur skolàer bennag é lakaad un tamm brezhoneg bennag en e glass... Boud zo iwe skolioù ewid ar vugaligoù, ma vez gwraet peb tra e brezhoneg enne ; Diwan eo hanw ar skolioù-se.

Setu amañ ur « sorbiennig » bet moullet gwerso dija àr ur gelaouenn vrezhoneg, Dihunamb, e 1910. Ne vo ket kavet re zister, pechañs, amañ àr b/Pobl Vreizh, ur gelaouenn ken sirius anehi !

Ur mitin, e oa rac'h ar vugale diwezd d'arru er skol. Ha setu ar vestres-skol é klask penn d'an dra-mañ hag e aters peb unan :

— Perag eh oc'h c'hwi diwezd d'ar skol hiniw, Yann ?

— Ema hon oroloj-ni àrlerc'h.

— Na c'hwi, Mari, perag eh oc'h c'hwi ken diwezd ?

— Ema bet red din gouarn mam breur bihan bete naw eur.

— Petra hoc'h eus c'hwi da lared, Teliaw ?

— N'hellen ket kouchiñ àr ma levroù.

— Margarid, pessort eskus hoc'h eus c'hwi ?

— Penn-dre-benn d'an hent, ma fri ne rae namaed gwadiñ.

Turiaw a pa za e dro da respont 'n em lak da oueliñ.

— Perag eh ous te é vlejal 'velse, Turiaw ?

— C'hwi wel asset, eme-eñv, ema oadet rac'h an digarezioù ged ar re' rall : ne chom ket mui heni genin-me...

KOMANANTOU

P
O
B
L

boutin : 30 L

skoaz : 50 L

pe ouzhpenn

KRP ROAZON

2746-79

CCP RENNES

V
R
E
I
Z
H

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 30 L (1)

Skoaz : 50 L (1)

Estrenvro : 40 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2365-76

* mention à préciser absolument

DIGOR AR BLOAWEZH

Chom a ra an deiz kentañ a vis Genver « deiz kentañ 'r bloaz »... Ha koulskoude, vakañsoù an hañv hag ar skol eo a zo o lakaad an termen d'ar bloaz kozh hag o tigorin ar bloaz newez. Un troc'h a ra an hañv e-barzh buhez al labourerien, nemed ez eo an hañv ar mare ar rustañ ewid al labourerien-douar. Ar re-mañ a ya o niver war zigreskiñ bemdez : e Breizh n'eus ket kén nemed un 20 % bennag eus al labourerien o vevañ diwar al labour-douar. Ewid ar 80 % all, ez eo an hañv mare an diskrog, mare an diskuizh, ur mare ma c'heller tennañ an anal...

An hañv-mañ koulskoude n'eo ket bet didrubuilh ewid an oll. Heb kentañ ar re a oa e vakañsoù — sañset — pe en dilabour, ha n'int ket deuet a-benn da vont kuit diouzh ar c'hêrioù bras. Ar re a vez berr ar moneiz gante a rank chom en HLM - où hag er ZUP - où : ar simant, ar beton, an « tourioù », ar c'hlasennoù tousel (Défense de marcher sur les pelouses) eo a vez o c'h « Costa Brava », o « Gress » ; ne vez ket kalz a ziduamant epad an hañv ewite — nag ewid o bugale —, nemed folklorachoù ewid pakañ gwenneien an douristed, ha diskouez un daolenn faos eus ar vro...

Muioc'h-mui e teu an hañv da vezañ ur mare tenn ewid al labourerien. Rag e gwirionez bec'h 'vez dalc'hmad war dachenn al labour. Kavoud labour ewid ar re yaouank o tont da dud kapabl. Miroud o heni ewid ar re o deus ar chañs da gaoud ur plass. Klask ur pae a-fesson ha herzel doc'h ar c'hondissionoù-labour ha stourm ewid o dinite a labourerien.

Setu ez eus bet bec'h an hañv-mañ adarre war dachenn al labour. **Radar Breizh** Loperhed eo bet al labourerien anezañ e plassoù kentañ an emgann. Ar **SPLI**, fall ar stal ganti iwe ; **Ugeco** Châteaubriant, heñvel.

Ar **SPLI**, da skwer, a laka kalz muioc'h a labourerien en dañjer da goll o flass ewid na ra freusstal **Boussac** en usinoù ar Vosges. Ha koulskoude, n'eus bet hanw nemed deus **Boussac**. Gwir eo ez eus tud deus ar Vosges hag o deus kollet o flass diwar al lamm zo bet roet d'ar

Labourerion Kerpont é vanifestiñ a-du ged re Ripoche Lann-Ar-Stêr.

Boussac kozh. Hag ez omp eveljust mantret ha kounnaret o weled al labourerien flastret evelse dalc'hmad, pa vez ar bleidi o'n em zebriñ etreso. Mes soursial a reomp iwe, ha da gentañ, eus labourerien hor bro, heb ma vefe ar soursi-se a gemeromp, dismegañs ewid labourerien ar broioù all. Mes gweled a reomp eo chomet sioul tre ar « mass media » diwarbenn gwall-daol ar **SPLI**. Setu ma n'eo ket bet didrubuilh an hañv ewid lod deus labourerien hor bro, hag ewid ar sindikalisted ispisial, n'eo ket red bezañ profed ewid gweled diwar vremañ e vo start ar jeu ewid al labour e Breizh e komañsamant an diskar-amzer, hag e lavaromp ez eo kudenn al labour e Breizh ar gudenn vrassañ en hon amzer : heb labour e Breizh, Breizh ebed...

Un den gwall okupet eo **Giscard** : ha « le Chef de l'Etat » amañ, ha « le Chef de l'Etat » ase ! Ar vadelezh en deus bet pennrener ar Stad da gemer pemp eurwezh diwar e amzer ken prisius ewid dont da ober ur gwel d'ar paour-keizh Bretoned, e **Eussa**, **Landeda**, ha **Porsal**. Tapet en deus etre e zaou vis un tammig bezhin, ha distaget neuse ar geriennoù-mañ e rannyezh Paris : « Mais c'est propre ça ! » Burzhud, ke'a ! Hag an tele o roiñ da c'hoùd da'r Frañs a-bezh e oa

achu, achu ewid mad gant gwall-daol an **Amoco Cadiz**. Allas ! E **Landeda** e voe un abadenn all ! Gwelet eo bet gant an oll, 'mechañs, ar pemoc'h bihan bet staget a-istribilh doc'h palioù helikopter pennrener ar Stad. « C'est du propre, ça ! » Red d'ar paour-kaezh pennrener kemer un helikopter all. G'ar vezh !

Nann, n'eo ket bet alvaon awalc'h ar Vretoned ewid bezañ tapet gant troioù kàer ar mestr bras... Hag e chomint war ewezh. War ewezh ewid pezh a sell douzh al labour dreistoll. Ar re bet lissañsiet warlerc'h freusstal **Steiner** Gwitalmese, ar re bet gwraet warlerc'h heni **Galva** Kemper ne vint ket tapet gant sinema ha marmouserezh ar pennrener... Ewid lakaad al labourerien da chom sioul, petra bennag m'o deus peadra da vezañ gwallgountant ha da fuloriñ, emae o komz deus un digresk war bris an esañs. Sinema toud !

Amañ e Breizh e fell d'an dud bewan diwar o labour. Ha neuse kaoud labour en o bro gant ur pae a-fesson, hag en ur vevañ evel tud libr, uhel o fenn gante. Ur program kàer ewid an diskar-amzer !

